

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060301

DOM
2015-12-28
Stockholm

Mål nr
F 6899-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-07-03 i mål nr F 4520-13, se bilaga A

KLAGAND

E EN

Ombud: Advokaten T R

MOTPARTER

1. C J

2. N J

3. F L

4. K W

5. I S

Ombud för 5: Advokaten Å E

6. R W

Dok.Id 1207038

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00-15:00
---	---	--	---------------------------------	---

7. E W

8. A F

9. D F

10. C A

11 E A

12. A A

13. B A

14. C A

15. A B

16. K B

17. P B

18. B B

19. E B

20. U D

21. L D

22. K B

23. L E

24. S E

25. K E

26. G F

27. G F

28. A F

29. A F

30. M F

31. A F

32. T G F

33. E I

34. H G

35. J G

36. K-R G

37. L G

38. M G

39. J H

40. B H

41. R H

42. C H

43. S H

44. E I

45. P I

46. G K

47. J K

48. I K

49. B K

50. S K

51. B K

52. T K

53. A -C K

54. E L

55. S-O L

56. C L

57. P M

58. K M

59. M M

60. M N

61. S O

62. A R

63. J R

64. G-I R

65. L R

66. I R S

67. K S

68. A S

69. L S

70. M T

71. B V

72. C V R

73. K W

74. J W

75. N W

76. M Å

77. G Ö

78. J J

79. Å J

SAKEN

Anläggningsförrättning för omprövning av X i Sotenäs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med upphävande av punkterna 1 och 2 i mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Lantmäteriets beslut 2011-02-08 i ärende nr O08585.
2. Med upphävande av punkten 3 i mark- och miljödomstolens dom befriar Mark- och miljööverdomstolen EN från skyldigheten att utge ersättning till I S för rättegångskostnad.
3. C J, N J, F L, K W (ägarna till fastigheten C), I S (ägaren till fastigheten B), R W och E W (ägarna till fastigheten N), ska solidariskt betala ersättning till EN för hennes rättegångskostnader
 - a) i mark- och miljödomstolens mål F 1470-11, med 170 000 kr, varav 88 647 kr avser ombudsarvode,
 - b) i Mark- och miljööverdomstolens mål F 514-13, med 100 000 kr, varav 65 075 kr avser ombudsarvode, och
 - c) i mark- och miljödomstolens mål nr F 4520-13, med 40 000 kr, varav 24 506 kr avser ombudsarvode,
 - d) på beloppen i a-c ska betalas ränta enligt 6 § räntelagen från 2014-07-03 till dess betalning sker.

4. C J, N J, F L, K W (ägarna till fastigheten C) och I S (ägaren till fastigheten B) ska solidariskt betala ersättning till EN för hennes rättegångs-kostnad i Mark- och miljööverdomstolen med 90 000 kr, varav 74 225 kr avser ombudsarvode, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från domens datum till dess betalning sker.
-

BAKGRUND

Gemensamhetsanläggningen X i Sotenäs kommun bildades genom anläggningsbeslut den 4 maj 2005. Beslutet överklagades till Hovrätten för Västra Sverige som den 29 augusti 2006 återförvisade förrättningen till Lantmäteriet i den del som avsåg öppet dike och underjordisk dagvattenledning för bortledning av vatten. Efter det att förrättningen återupptagits i denna del återkallades ansökan av sökanden (ägare till fastigheten C). Förrättningen registrerades sedan i den del som inte hade blivit återförvisad.

Ethel och U N (dåvarande ägare av fastigheten A), ansökte sedan om omprövning av X på så sätt att anordningar för dagvattens avledning från främst fastigheterna B, C, A och D skulle förbättras. Lantmäteriet beslutade den 8 februari 2011 att ompröva och komplettera X med diken och vattenledningar. Enligt beslutet skulle kostnaderna för utförandet och förrättningen delas lika mellan fastigheterna B, C, A och D. I beslutet angavs att samfälligheten, som förvaltar gemensamhetsanläggningen, skulle verkställa utförandet. Fördelning av kostnader för driften av gemensamhetsanläggningen lämnades oförändrad.

N J, C J, F L, K W I S R W och E W överklagade Lantmäteriets beslut. Den 20 december 2012 upphävde mark- och miljödomstolen i mål F 1470-11 Lantmäteriets beslut, utom avseende ersättningen till sakkunnig, och avvisade ansökningsom omprövning samt beslutade att ägarna av fastigheten A skulle stå för hela förrättningskostnaden och för I Ss rättegångskostnader. Som skäl för avvisningen angavs att mark- och miljödomstolen ansåg att ansökan gällde en markavvattningsverksamhet som inte kunde prövas i en anläggningsförrättning.

Beslutet överklagades till Mark- och miljööverdomstolen av EN och dödsboet efter U N. I dom den 13 november 2013, mål F 514-13, undanröjdes mark- och miljödomstolens beslut och målet återförvisades. Mark- och miljööverdomstolen fann att eftersom den sökta anordningen även skulle komma att avleda vatten för en

delsträcka av vägen i området var det fråga om avloppsvatten och därmed inte markavvattning. Anläggningslagen var därför tillämplig. Mark- och miljööverdomstolen tillät att domen fick överklagas till Högsta domstolen men den överklagades inte.

Mark- och miljödomstolen har därefter meddelat den nu överklagade domen i mål F 4520-13.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

EN har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa Lantmäteriets beslut den 8 februari 2011 i sin helhet, inklusive beslutet om fördelning av förrättningskostnaderna. Hon har också yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva beslutet att förplikta henne att utge ersättning för rättegångskostnader samt förplikta motparterna att utge ersättning för hennes rättegångskostnader i mark- och miljödomstolens första prövning (mål F 1470-11), i Mark- och miljööverdomstolen (mål F 514-13) och i mark- och miljödomstolens andra prövning (mål F 4520-13) samt vid nu aktuell prövning i Mark- och miljööverdomstolen. Även för det fall den överklagade domen inte ändras i sak yrkar hon att hon ska befrias från att utge ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen i mål F 514-13 och att hon istället ska tillerkännas ersättning för sina rättegångskostnader där.

C J, N J, F L, K W I S R W, E W, A F, D F, C A, B A, K B, L E, B H, K W, G Ö, B B, E B, E A, K B P B, K E, S E, U D, G F, G F, M Å, A F, T F, L R, M G, G-I R, E I, A B, E I och P I har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

I S har därutöver yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Utöver vad parterna har anfört i mark- och miljödomstolen har de i huvudsak anfört följande.

EN (A): Mark- och miljödomstolen har funnit att det endast är av väsentlig betydelse för A att anläggningen utförs. Domstolen har felaktigt angett dels att B, C och D inte har utsatts för skaderisker, dels att A tycks vara ”ett slags naturligt magasin där vattnet uppehåller sig”. I båda frågorna, skaderisken och områdets naturliga förhållanden, har mark- och miljödomstolen missuppfattat fakta. B – inte A – har haft översvämning i källare. Mark- och miljödomstolen har således felaktigt angett att B inte utsatts för skaderisker eller högt stående vatten. Även om mark- och miljödomstolen har prövat frågan som om kupolbrunnen inte anlagts är det en missuppfattning. Anläggande av kupolbrunn är inte orsak till problemen utan problemen uppkom successivt efter hand som befintliga diken lades igen. Det medförde att det inte längre fanns någonstans för vattnet från C att ta vägen. Anläggandet av kupolbrunnen år 2000 skedde på grund av problem som successivt tillkommit men inte tidigare funnits och ökade naturligtvis inte själva vattenmängden i sig. Endast genom att sätta igen rör och trummor med pet-flaskor och plankbitar försöker man hindra fortsatta angrepp och risk för skada på bland annat nedströms belägna fastigheter. Vattnet rinner över vägen och in på B och D vid mer än 10 mm regn då marken är vattenmättad. Konsekvensen av den överklagade domen blir att det enda sättet för framtida generationer att hindra att vatten tränger in och medför risk för mark och byggnader, är att fortsätta sätta igen med pet-flaskor och plankbitar och tillse att föremålen sitter kvar. Det kan knappast ha varit avsikten då hovrätten genom beslutet den 29 augusti 2006 återförvisade målet för att det dagvattenproblem som allttjämt förelåg skulle lösas, men på ett mer sakkunnigt sätt än som skett i det då aktuella beslutet. Vidtagna åtgärder med rören visar dessutom att det är såväl av väsentlig betydelse för de berörda fastigheterna som att fastigheterna har båtnad av att återställa diken till ursprunglig funktion, vilket i princip är vad föreslagen åtgärd handlar om. Att avstå från att lösa ett problem genom att förlita sig på de provisorier som nu används för att skydda fastigheterna är riskfyllt och i vart fall

inte sakkunnigt. En för framtiden fungerande lösning gagnar alla, inklusive framtida ägare av de berörda fastigheterna.

I S (B): Mark- och miljödomstolen har inte uppfattat sakförhållandena fel. A är ett naturligt vattenmagasin på grund av sin belägenhet. Mark- och miljödomstolen har däremot felaktigt angett att A haft översvämning i sin källare, vilket är felaktigt. Översvämningen har ägt rum på B. Inte ens A har båtnad av åtgärden då en tidvis vattensjuk gräsmatta inte i större mån torde inverka på möjligheten att använda fastigheten och inte heller dess egentliga värde. Det är inte visat att det förekommer problem i den omfattning som EN gör gällande. De problem som idag finns på A är av marginell betydelse och eftersom vattnet inte skadar några byggnader kan problemet lösas genom att man vid behov anbringar en pump som leder bort vattnet söderut. När det gäller opinionsvillkoret i 7 § anläggningslagen så är det endast EN som är positivt inställd till de föreslagna åtgärderna. För att opinionsyttringar ska hindra inrättandet av gemensamhetsanläggningen krävs att de sakägare som motsätter sig åtgärden har beaktansvärda skäl för det. Motparten har angett att majoriteten huvudsakligen har anfört kostnadsskäl för sitt motstånd. Av de som yttrat sig i målet har den absoluta majoriteten anfört att de inte anser att det finns behov av åtgärden. De har således beaktansvärda skäl för sin inställning varför hinder föreligger att inrätta den nu aktuella gemensamhetsanläggningen. Den utredning som hon har åberopat från Terra-Limnogruppen AB visar att en avledning mot söder är den bästa lösningen eftersom det huvudsakligen är dagvattnet från C som vållar problem och som bör avledas. Utredningen visar att kostnaden för detta alternativ med pumpanläggning torde uppgå till ca 250 000 kr inklusive mervärdesskatt. Om domstolen kommer fram till att det finns förutsättningar att ompröva gemensamhetsanläggningen ska den förläggas på sådant sätt att ändamålet med anläggningen vinnes med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad, vilket är i enlighet med den av henne åberopade utredningen. Eftersom hennes fastighet B inte har båtnad av åtgärden ska den inte delta i anläggningen varför hon ska befrias från att betala förrättningskostnaden.

Avseende rättegångskostnadsyrkandet har I S anfört i huvudsak följande. EN har yrkat ersättning med totalt 604 987 kr. 174 662 kr avser utlägg till sakkunniga. Vid genomgång av ingivna kostnadsräkningar framgår att hennes ombud har yrkat ersättning för 213 timmar och sakkunnigbiträde T S för 106,9 timmar. Nygårds Mark och VA-teknik har nedlagt 24 timmar. Sakkunniga har således nedlagt 130,9 timmar. Hon har själv yrkat ersättning med 255 637 kr, varav 40 675 kr avser ersättning till sakkunnig. Redovisad tidsåtgång i samtliga mål uppgår för hennes ombud till 103,75 timmar. Den sakkunnige Lars Pettersson/Terra-Limnogruppen AB har lagt ner 47,5 timmar. Inledningsvis kan noteras att T S biträde EN redan vid lantmäteriet och därför väl känt till förhållandena i målet. Det har därför inte varit motiverat att lägga ner så mycket tid som redovisats. Vidare har E Ns ombud lagt ned dubbelt så mycket tid som hennes ombud. Under alla förhållanden är de begärda rättegångskostnaderna inte skäligen med hänsyn till målets omfattning. Inte heller har de varit skäligen påkallade för tillvaratagande av E Ns rätt.

C J (C): Fastigheten C, som han är delägare till, har inget problem med det vatten som kommer från berget i väster. Fastigheten ligger likt alla fastigheter väster om Strandhamnsvägen på skrå längs berget. Ett område på ca två hektar av berget avvattnas längs en sträcka på flera hundra meter. Ett ca 50 kvadratmeter stort område mellan C och A har i alla tider varit en sankmark likt flera områden längs denna del av Strandhamnsvägen. I slutet av 70-talet lade de ett lager med makadam och singel på sin del av den så kallade "sankmarken". Åtgärden påverkar inte vattenflöden eller möjligheten för vatten att samlas i området. På den del av sankmarken som ligger på A har senare gräsmatta anlagts. Vattnet som samlas i sankmarken kommer från stora delar av berget väster om fastigheterna och att det skulle tillhöra C är helt befängt. Största förändringen av de naturliga förhållandena som en gång rådde är den gräsmatta som har anlagts på A. Mark- och miljödomstolen har efter syn uppfattat det helt korrekt. Området mellan fastigheterna har i alla tider fungerat som en vattenreservoar. Vid häftiga regn har vattnet stigit i detta område för att efter några timmar sjunka undan.

A F och D F (D): De motsätter sig att domen ändras. Det finns inga skador på deras fastighet D och inte heller på vägen. Det blir orimliga kostnader om gemensamhetsanläggningen omprövas som EN yrkar, bara för att hon upplever en vattenpöl på gräsmattan vid kraftiga regn. Hon får göra som sina grannar, använda gummistövlar när gräsmattan är våt.

B A (H) och C A (I): En samfällighetsförening bildades där vägen är en gemensamhetsanläggning. Den uppkomna tvisten gällande dagvattnet lyftes in i samfällighetsföreningen vilket var mycket olyckligt då det har förorsakat mycket förtret hos medlemmarna samt denna utdragna domstolsprocess. Vad beträffar vägens framkomlighet och beskaffenhet torde det åligga föreningen att avgöra om eventuella förbättringsåtgärder krävs och inte av en domstol.

K B och L E (T): Vi menar att problemets storlek avsevärt överdrivits, att den åberopade risken för områdets gemensamma väg på den angivna platsen är utan motsvarighet i verkligheten, samt att båtnaden för övriga fastigheter bäst bedöms av de boende själva.

M Å (R): Hon har under tre års tid klippt gräset på A och har under den tiden inte varit med om att det stått vatten på tomten.

A B och E I (Z): Det är olyckligt att detta ärende har fått anta så stora proportioner. Allt som hittills redovisats i ärendet visar att endast en fastighet har båtnad av de föreslagna åtgärderna, nämligen A.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit sammanträde och syn i målet.

I likhet med mark- och miljödomstolen finner Mark- och miljööverdomstolen att eftersom frågan om avledande av dagvatten inte är slutgiltigt avgjord finns det ett behov att ompröva det tidigare anläggningsbeslutet.

Lantmäteriet förordnade i juli 2009 T J vid BBK Teknik & Miljö-konsulter AB att som sakkunnig biträda myndigheten. I den dagvattenutredning han gjorde, daterad den 5 november 2009, framgår att avrinningen från Uleberget inom det aktuella området sker dels söder om A via C, dels norr om A mitt emot byggnaden på B. I utredningen anges att det framstår med all tydlighet att den befintliga dagvattenanläggningen inom området till alla delar är mycket underdimensionerad. Dagvattnet har troligen vid tidpunkt då bebyggelsen påbörjades avletts via grävda diken ner mot havet. Rester av detta kan bl.a. ses kring fastigheten B. Efterhand har marken behövts till annat och diverse ledningar av olika dimension har lagts ner och fyllts över.

De uppgifter som lämnats i detta mål samt rättens syn på platsen har bekräftat att det genom åren har vidtagits åtgärder såsom byggnation, hårdgöring av ytor, förminskning av rördimensioner samt igenläggning av öppna diken som sammantaget har påverkat avrinningen.

De motparter som har yttrat sig i målet har dock hävdats att det inte är visat att det förekommer problem i den omfattning som EN gör gällande och att även de problem som idag finns på A är av marginell betydelse och att vattnet inte skadar några byggander.

Kommunen har år 2000 anlagt en kupolbrunn på fastigheten C med en ledning under vägen. Avsikten torde ha varit att transportera bort vattnet via diken och ledningar längs gränsen mot D och B. Samtidigt kan konstateras att vattenförhållandena därefter har orsakat översvämning i bostadshusets källare på fastigheten B som ägs av I S vilket föranledde henne att strypa flödet i den ledning som ligger vid fastigheten.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning visar utredningen i målet att de befintliga ledningarna är underdimensionerade vilket innebär att även om ledningarnas rördimensioner återställs till de ursprungliga kvarstår problemet med att vattnet inte rinner undan alternativt hamnar på andra fastigheter än A. Enligt Lant-

mäteriets beslut ska diken och ledningar kompletteras så att vattnet kan föras bort från området. Då vattnet för närvarande till viss del stannar kvar inom området uppfyller de befintliga anordningarna och ledningarna inte samma funktion som den anläggning som Lantmäteriet beslutat om. Mark- och miljööverdomstolen delar den bedömning som Lantmäteriet gör att alla fyra fastigheterna B, C, A och D har betydande nytta av den föreslagna kompletteringen till gemensamhetsanläggningen.

Det finns således ett behov av en gemensam anläggning för att åstadkomma en tillfredsställande lösning på lång sikt och en sådan anläggning är därför av betydelse även för övriga fastigheter. Som Mark- och miljööverdomstolen tidigare funnit i domen den 13 november 2013 i mål F 514-13 kommer anläggningen att avleda vatten även för en delsträcka av vägen. Det är därför av vikt även för övriga deltagande fastigheter i X att ha del i anläggningen.

Den alternativa ledningsdragningen åt söder som har föreslagits löser endast delar av problemet och torde vidare kräva relativt omfattande sprängningsarbeten samt en pumpanläggning. Den uppfyller därför inte, i motsats till den av Lantmäteriet beslutade anläggningen som också kräver sprängningsarbeten men som bygger på vattnets självfall, de krav på långsiktighet som bör ställas på en sådan anläggning.

Frågan är dessutom om anläggningen innebär en sådan värdeökning för deltagande fastigheter att den täcker kostnaderna för de kompletteringar som ska göras inklusive normala kostnader för anläggningsförrättningen. Med beaktande av de problem som har funnits och finns inom området och risken för framtida skador på fastigheterna samt att det är fråga om fastigheter av betydande värde finner Mark- och miljööverdomstolen att värdeökningen för samtliga deltagande fastigheter med marginal torde överstiga dessa kostnader.

Därmed är väsentlighetskravet, båtnadsvillkoret och lokaliseringvillkoret i 5, 6 och 8 §§ anläggningslagen uppfyllda.

Vad gäller det motstånd som finns mot att inrätta anläggningen kan konstateras att ägaren av A, som för närvarande får anses få den största nyttan av

anläggningen, är för anläggningen. Då de befintliga anordningarna inte fyller sin funktion jämfört med den anläggning som Lantmäteriet har beslutat om kan övriga ägare till deltagande fastigheter inte anses ha beaktansvärda skäl för att motsätta sig beslutet. Därmed utgör inte heller opinionsvillkoret i 7 § anläggningslagen något hinder.

Sammantaget finner Mark- och miljööverdomstolen att den av Lantmäteriet beslutade omprövningen av X ska stå fast. Vid denna utgång finns inte skäl att fördela förrättningskostnaderna på annat sätt än vad Lantmäteriet har gjort. Detta innebär att förrättningskostnaderna fördelas enligt andelstalen för anordningarnas utförande, det vill säga en fjärdedel var för fastigheterna B, C, A och D.

Rättegångskostnader

EN har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva beslutet att förplikta henne att utge ersättning för rättegångskostnader samt förplikta motparterna att utge ersättning för hennes rättegångskostnader i mark- och miljödomstolens första prövning (mål F 1470-11), i Mark- och miljööverdomstolens första prövning (mål F 514-13) och i mark- och miljödomstolens andra prövning (mål F 4520-13) samt vid nu aktuell prövning i Mark- och miljööverdomstolen.

Inledningsvis kan konstateras att mark- och miljödomstolen i den överklagade domen som klagande endast har angett C J, N J, F L, K W och I S Eftersom mark- och miljödomstolens avgörande har meddelats i anledning av att Mark- och miljööverdomstolen i dom den 13 november

2013 har återförvisat målet F 1470-11, som mark- och miljödomstolen avgjorde i beslut den 20 december 2012, ska partsställningen vara densamma som i det sistnämnda målet, vilket innebär att som klagande skulle ha angivits även R W och E W. De har i den överklagade domen felaktigt angetts som motparter.

Med hänsyn till den slutliga utgången i målet här i Mark- och miljööverdomstolen ska E Ns yrkande att hon ska befrias från skyldighet att utge ersättning för I Ss rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen bifallas.

När det gäller E Ns yrkande att få ersättning för sina rättegångskostnader hänvisar 31 § anläggningslagen till reglerna om rättegångskostnader i fastighetsbildningslagen. Enligt 16 kap. 14 § första stycket fastighetsbildningslagen får mark- och miljödomstolen, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare dennes rättegångskostnad. Bestämmelsen ska enligt 17 kap. 3 § samma lag tillämpas även i fråga om rättegången i Mark- och miljööverdomstolen.

Bestämmelsen i 16 kap. 14 § fastighetsbildningslagen innebär, genom hänvisningen till att det ska vara skäligt med hänsyn till omständigheterna, en modifiering av den i 18 kap. 1 § rättegångsbalken lagfästa principen om förlorande parts skyldighet att ersätta motparten hans eller hennes rättegångskostnad. Om vissa parter står i klart motsatsförhållande till varandra i domstolen, bör dock deras kostnader som regel fördelas enligt 18 kap. 1 § rättegångsbalken.

Lantmäterimyndighetens beslut i målet överklagades till mark- och miljödomstolen av sakägarna C J, N J, F L, K W I S R W och E W. Mark- och miljödomstolens beslut den 20 december 2012 innebar att överklagandet bifölls. När målet sedan överklagades till Mark- och miljööverdomstolen av EN och dödsboet efter U N intog angivna personer ett motpartsförhållande till dessa två. När målet sedan återförvisades till mark- och miljödomstolen skulle därmed, som angetts tidigare, samtliga som hade överklagat lantmäterimyndighetens beslut ha angivits som klagande i den nu överklagade domen.

EN har nu i Mark- och miljööverdomstolen vunnit fullt bifall till sitt yrkande att mark- och miljödomstolens dom ska upphävas och Lantmäterimyndighetens beslut fastställas. Hennes inställning i mark- och miljödomstolen har varit densamma. Vid sådant förhållande och då de parter som har överklagat

Lantmäterimyndighetens beslut i mark- och miljödomstolen får anses ha stått i ett klart motsatsförhållande till EN ska rättegångskostnaderna som uppstått där fördelas enligt huvudregeln i 18 kap. 1 § rättegångsbalken, innebärande att part som tappat målet ska ersätta motparten hans eller hennes rättegångskostnad. C J, N J, F L, K W I S R W och E W ska därför såsom tappande parter förpliktas att ersätta EN för hennes rättegångskostnader, dels i det inledande målet i mark- och miljödomstolen (mål 1470-11), dels i det av EN och dödsboet efter U N överklagade målet till Mark- och miljööverdomstolen (mål F 514-13) och slutligen även för de rättegångskostnader som EN haft i mark- och miljödomstolen i det nu överklagade målet (mål F 4520-13).

När det gäller E Ns överklagande till Mark- och miljööverdomstolen i detta mål har samtliga motparter som har överklagat Lantmäteriets beslut motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. När det gäller R W och E W har dessa i Mark- och miljööverdomstolen visserligen bestritt ändring genom annan sakägare vid sammanträdet, men de har inte varit aktiva på sådant sätt att de kan sägas ha stått i ett klart motsatsförhållande till EN i Mark- och miljööverdomstolen i detta mål. Det finns därför anledning att med tillämpning av 16 kap. 14 § fastighetsbildningslagen göra ett avsteg från principen om att det är den tappande parten som ska ersätta motparten dennes rättegångskostnader. Med hänsyn härtill ska endast C J, N J, F L och K W ägarna till C, samt I S ägaren till B, såsom tappande parter förpliktas ersätta EN för hennes rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen i detta mål.

Vad beträffar övriga sakägare på motpartssidan i Mark- och miljööverdomstolen finner domstolen att det med hänsyn till omständigheterna, och med tillämpning av 16 kap. 14 § fastighetsbildningslagen, inte kan anses vara skäligt att ålägga även dessa sakägare ersättningskyldighet för E Ns rättegångskostnader.

EN yrkade vid mark- och miljödomstolens första prövning, mål F 1470-11, ersättning för rättegångskostnader med 253 853 kr inklusive mervärdesskatt, varav

ombudsarvode 172 500 kr motsvarande 92 timmars arbete. I S m.fl. har överlämnat till rätten att bedöma skäligheten.

EN har anfört att målet varit av komplicerad och omfattande karaktär. Frågorna har också i stor utsträckning varit av teknisk och lantmäteriteknisk natur, varför det har varit nödvändigt med tekniskt biträde. Mark- och miljööverdomstolen kan i och för sig instämma i detta men gör ändå bedömningen att nedlagt arbete för ombudet inte är skäligt, särskilt med hänsyn till att kostnaden för det arbete som tekniska biträden lagt ner uppgår till över 80 000 kr inklusive mervärdesskatt. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att skälig rättegångskostnadsersättning avseende mål F 1470-11 ska bestämmas till avrundat 170 000 kr, varav 88 647 kr avser ombudsarvode inklusive mervärdesskatt.

I Mark- och miljööverdomstolens första prövning, mål F 514-13, yrkade EN ersättning för rättegångskostnader med 172 365 kr inklusive mervärdesskatt, varav 101 875 kr ombudsarvode motsvarande 49 timmars arbete och åtta timmars tidspillan. I S m.fl. har överlämnat till rätten att bedöma skäligheten. Tilläggas kan att Mark- och miljööverdomstolen då, mot bakgrund av att målet återförvisades till mark- och miljödomstolen, inte prövade frågan om rättegångskostnader eftersom det skulle prövas i mark- och miljödomstolen enligt 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken. Mark- och miljööverdomstolen höll syn på fastigheterna. Även med beaktande av detta bedömer Mark- och miljööverdomstolen att nedlagt arbete för såväl ombudet som det tekniska biträdet Värderingsgruppen KB inte är skäligt. Kostnaden för det arbete som detta tekniska biträde lagt ner uppgår till drygt 50 000 kr. Eftersom båda då var insatta i målet och de tekniska förhållandena och det dessutom åberopades ett utlåtande från annan teknisk sakkunnig till en kostnad av 18 125 kr anser Mark- och miljööverdomstolen att skälig ersättning för utlägg till Värderingsgruppen KB i detta mål är 15 000 kr och att skälig rättegångskostnadsersättning avseende mål F 514-13 ska bestämmas till avrundat 100 000 kr, varav 65 075 kr avser ombudsarvode med tidspillan inklusive mervärdesskatt.

I mark- och miljödomstolens andra prövning, mål F 4520-13, yrkade EN ersättning för rättegångskostnader med 60 494 kr inklusive mervärdesskatt, varav

45 000 kr ombudsarvode motsvarande 20 timmars arbete och fyra timmars tidspillan. I S m.fl. har överlämnat till rätten att bedöma skäligheten. Mark- och miljödomstolen höll sammanträde och syn på fastigheterna. Även med beaktande av detta, av protokollet framgår att den pågick 3,5 timmar, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att nedlagt arbete för ombudet är i överkant eftersom hon då var insatt i målet och hade tekniskt biträde. Mark- och miljööverdomstolen anser att skälig rättegångskostnadsersättning avseende mål F 4520-13 ska bestämmas till avrundat 40 000 kr, varav 24 506 kr avser ombudsarvode med tidspillan inklusive mervärdesskatt.

Enligt 18 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken ska ersättning för rättegångskostnad även innefatta ränta enligt 6 § räntelagen från dagen då målet avgörs till dess betalning sker. Eftersom målet i detta fall har återförvisats till mark- och miljödomstolen och målet därmed slutligt har avgjorts av mark- och miljödomstolen genom den nu överklagade domen är det skäligt att ränta ska utgå först från datum för den domen, den 3 juli 2014.

Slutligen har EN i detta mål i Mark- och miljööverdomstolen yrkat ersättning för rättegångskostnader med 118 275 kr inklusive mervärdesskatt, varav 102 500 kr avser ombudsarvode motsvarande 52 timmars arbete och fyra timmars tidspillan. I S m.fl. har överlämnat till rätten att bedöma skäligheten. Mark- och miljööverdomstolen har hållit sammanträde och syn som pågick fyra timmar. Även beträffande detta mål bedömer Mark- och miljööverdomstolen att nedlagt arbete för ombudet är i överkant eftersom hon då var väl insatt i målet och hade tekniskt biträde. Mark- och miljööverdomstolen anser att skälig rättegångskostnadsersättning avseende detta mål ska bestämmas till avrundat 90 000 kr, varav 74 225 kr avser ombudsarvode med tidspillan inklusive mervärdesskatt.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg och Roger Wikström, referent, tekniska rådet Cecilia Undén samt hovrättsrådet Gösta Ihrfelt.

Föredragande har varit David Sandberg.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-07-03
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr F 4520-13

KLAGANDE

1. C J

2. N J

Ombud för 2: C J

3. F L

4. I S

Ombud för 4: Advokat Å E

5. K W

MOTPART

1. C A

2. E A

3. A A

Dok.Id 266903

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		-

4. B U A

5. C A

6. A E B

7. K U B

8. P E B

9. B R B

10. E B

11. U E M D

12. L D

14. K A M E

15. L E

16. S E

17. K E

Ombud för 16 och 17: L D

18. A F

19. D F

20. G I F

21. G F

22. A L F

23. A K F

24. M F

25. A L F

26. T G F

Ombud för 25 och 26: M Å

27. K E G

28. H G

29. J O G

30. K-R G

31. L G G

32. M A G

33. J A H

34. B I-B H

35. R J V H

36. C H

37. S H

38. E I

39. P I

40. G K

41. J K

42. I K

43. B K

44. B K

45. S K

46. T K

47. A-C K

48. E M L

49. S-O L

50. C E M L

51. P E L M

52. K M

53. M M

54. M H N

55. E N

Ombud för 55: Advokat T R

56. S O

57. A H M R

58. J R

Ombud för 58: P-O V

59. G-I R

60. L R

61. I R S

62. K S

Ombud för 61 och 62: E H

63. A K M S

64. L Å N S

65. M T

66. B V

67. C V R

Ombud för 67: P-O V

68. K E W

69. E W

70. R W

71. J W

72. N W

73. M Å

74. G Ö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut 2011-02-08 i ärende nr O08585.

SAKEN

Överklagande av anläggningsförrättning för omprövning av X

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen undanröjer lantmäteriets beslut och ställer in förrättningen.
2. E N ska ensam svara för förrättningskostnaden.

3. E N ska utge ersättning för rättegångskostnad till I S med 204 404 kronor, varav 146 718 kronor avser ombudsarvode, jämte ränta enligt lag.
-

BAKGRUND

Gemensamhetsanläggningen Sotenäs X bildades genom anläggningsbeslut den 4 maj 2005. Förrättningen överklagades, varefter Hovrätten för Västra Sverige återförvisade förrättningen till lantmäterimyndigheten i en del som avsåg öppet dike och underjordisk dagvattenledning för bortledning av vatten. Förrättningen återupptogs i den återförvisade delen, men återkallades sedan av sökanden, varvid förrättningen i den delen ställdes in.

E och U N, ägare till fastigheten A, ansökte om omprövning av X på sätt att anordningarna för dagvattens avledning från främst fastigheterna B, C, A och D skulle förbättras. E och U N framförde även yrkande om andelstal för detta.

Lantmäteriet beslutade den 8 februari 2011 att ompröva och komplettera X med diken och vattenledningar med början vid befintlig spolbrunn omedelbart öster om A och norrut med avslutning mellan E och F ut i recipienten. Enligt beslutet skulle kostnader för utförande och förrättningskostnader fördelas lika mellan B, C, A och D. Enligt beslutet skulle dock utförandet verkställas av den samfällighetsförening som förvaltar anläggningen och kostnader för drift skulle fördelas oförändrat enligt det ursprungliga beslutet om inrättande av gemensamhetsanläggningen.

Beslutet överklagades till mark- och miljödomstolen som upphävde lantmäteriets beslut och avvisade ansökan samt förordnade att ägarna till A skulle svara för hela förrättningskostnaden samt utge ersättning för rättegångskostnad. Skälet till avvisningen var att domstolen ansåg att ansökan gällde en markavvattningsverksamhet som inte kunde prövas i en anläggningsförrättning. Beslutet överklagades till Mark- och miljööverdomstolen, som i dom den 13 november 2013 undanröjde mark- och miljödomstolens beslut och återförvisade målet för vidare handläggning. Mark- och miljööverdomstolen ansåg att ansökan inte avsåg markavvattning utan avledning av avloppsvatten och att anläggningslagen därmed var tillämplig.

YRKANDEN MM

I S, ägare till B, har yrkat att lantmäteri beslutet undanröjs i sin helhet, utom beslutet om ersättning till sakkunnig, och att förrättningen ställs in. I andra hand har hon yrkat undanröjande och återförvisning med föreskrift att gemensamhetsanläggningen ska utföras i enlighet med alternativ B. Hon har vidare yrkat att hon ska befrias från att betala någon del av förrättningskostnaden samt yrkat ersättning för sin rättegångskostnad med tillhopa 141 404 kronor för målen vid mark- och miljödomstolen och 63 000 kronor för målet vid Mark- och miljööverdomstolen. Som grund för sin talan har hon anfört bl.a. följande.

Fördelarna av anläggningen överväger inte de kostnader och olägenheter som uppkommer. Om domstolen anser att båtnadsvillkoret är uppfyllt, har endast fastigheten Sotenäs A båtnad av åtgärden varför det inte finns förutsättningar att bilda gemensamhetsanläggning. Under alla förhållanden skulle en förläggning av gemensamhetsanläggningen i enlighet med alternativ B innebära att ändamålet med anläggningen vinnas med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad. Förrättningen ska därför, i sista hand, återförvisas till lantmäteri myndigheten för förnyad handläggning med föreskrift om att gemensamhetsanläggningen ska inrättas i enlighet med alternativ B. Eftersom hennes fastighet, Sotenäs B, inte ska delta i anläggningen, ska hon befrias från att betala någon del av kostnaderna vid lantmäteriförrättningen.

Omständigheter

Bostadshuset på B byggdes i början av 20-talet. Byggnaden var ett av de första husen i området. På 60-talet bebyggdes området med sommarstugor. Det har aldrig funnits diken på båda sidor om vägen eller ett gemensamt dike som löper längs med hela vägen genom området. Det dike som finns bredvid D och B har grävts av ägaren till B i samband med att huset uppfördes på 20-talet. På 60-talet har diket väster om B delvis kulverterats vid den norra infarten. När området anslöts till kommunalt vatten och avlopp i mitten av 90-talet, grävde kommunen upp vägen. I samband med detta förstördes en stenkista som avvattnade området nordväst om B (ej A och C), varpå vattnet rann över vägen istället för genom vägen som

tidigare. Hon kontaktade kommunen, som grävde ner en dagvattenledning mellan N:s fastighet och B:s dike. Eftersom ledningen var på fel plats, jämfört med tidigare stenkista, löste ledningen inte problemet. Kommunen tillsåg efter förnyad kontakt att lägga ned makadam vid den gamla stenkistan. Därefter var problemet löst. Istället för att ta bort den felaktigt placerade ledningen, sattes ledningen delvis igen med en träplanka efter kontakt med kommunens dåvarande tekniska chef, B B. Ledningen har således inte med vägens bestånd att göra utan har anbringats av kommunen genom misstag. De problem som uppstått för B har i huvudsak uppstått efter att C och A anlagt en kupolbrunn och dagvattenledning på sina fastigheter. Problemen har åtgärdats genom viss strypning av flödet.

X bildades genom anläggningsbeslut som vann laga kraft 2007-08-31.

Gemensamhetsanläggningen har 44 delägande fastigheter och omfattar vägarna inom detaljplaneområdet, byggnadsplan fastställd 1969-03-20. Området har kommunalt avlopp, men kommunen är inte huvudman för dagvattnet i området. Väster om fastigheterna S, J, A och C är ett 2 hektar stort bergsområde beläget som avvattnas ned mot angivna fastigheter. U och E N, ägare av Sotenäs A, har 2008-01-18 ansökt om omprövning av gemensamhetsanläggningen. U och E N har i ansökan angett att dagvatten vid kraftiga eller långvariga regn rinner in från den högre belägna fastigheten C. De har vidare angett att dagvatten samlas och blir stående på deras gräsmatta där det så småningom infiltreras men även rinner över vägen in på D, vilket resulterar i att gräsmattan, som utgör enda förbindelsen mellan vägen och fastighetens övriga byggnader, blir oframkomlig och omöjlig att använda. I juli 2000 inträffade ett skyfall som gjorde att A fick problem med vattenansamling på sin gräsmatta. Under år 2000 anlade därför kommunen, som entreprenör och på uppdrag av ägarna till C och A, en dagvattenledning som innebar att en kupolbrunn anlades på C. Från brunnen anlades en ledning som anslöt till befintlig dagvattenledning på A. Befintlig ledning går vidare genom vägen och mynnar ut i diket mellan vägen och hennes fastighet B. Innan ledningen anlagts hade det vatten som vid kraftiga regn inte infiltrerats i naturen

runnit över vägen och in på D och B: s gräsmatta där det infiltrerats i naturen, utan att problem uppstod. Dessa kraftiga regn har varit relativt ovanliga och endast förekommit vid enstaka tillfällen per år. Den nya dagvattenanläggningen på C och A innebar att avrinningen till det öppna diket utanför B blev mer momentan och ökade markant vid kraftiga regn. Under sommaren 2002 blev hennes fastighet därför översvämmad i samband med ett kraftigt regn med följd att bostadshusets källare fick omfattande vattenskador. Efter att vattenskadorna åtgärdats stryptes flödet av, med hjälp av en pet-flaska, i det rör som mynnar i diket invid B. Därefter har hon inte haft några problem med vatten på sin fastighet. Vid enstaka tillfällen per år då det regnar kraftigt, rinner vattnet över vägen in på D och B: s gräsmatta. År 1994, när B anslöts till kommunalt vatten och avlopp, kulverterade hennes familj ca 20 meter av sitt dike invid fastigheten och anlade istället ett rör med dimension 160 mm. Röret ansluter till ett 220 mm betongrör som leds över fastigheten F. Denna kulvertering har inte påverkat vare sig hennes fastighet eller någon annan fastighet. Det öppna diket utanför hennes fastighet samt de rördragningar som hon gjort har varit dimensionerade att ta hand om det vatten som runnit ner i diket. Däremot har inte anläggningen varit dimensionerad att ta emot det vatten som tillförts vid anläggande av kupolbrunn och ledning år 2000 från C och A. Kommunens förslag om anläggande av kupolbrunn och ledningar från C via A ner i B:s dike var inte komplett, eftersom det inte beaktade vattnets fortsatta väg efter diket.

Förutsättning för omprövning

Det finns inte förutsättningar för omprövning enligt 35 § anläggningslagen. Omprövning av en fråga som behandlats vid en anläggningsförrättning får, såvitt nu är aktuellt, ske endast om det inträtt ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på frågan eller om ett klart behov av omprövning framkommit (35 § första stycket anläggningslagen).

Det har inte inträtt några ändrade förhållanden som utgör grund för omprövning. Sökanden har gjort gällande att det föreligger ett klart behov av omprövning, eftersom anläggningarna har till syfte att avvattna vägområdet och grönområdet samt att anläggningarna delvis är belägna inom område som tillhör

gemensamhetsanläggningen. Av förarbetena till anläggningslagen framgår (Prop. 1973:160 sida 255) att omprövning i vissa fall kan medges när ändrade förhållanden inträtt men även när föreliggande fakta tidigare bedömts felaktigt, t.ex. när kostnaderna för anläggningens utförande visar sig bli avsevärt högre än man räknat med vid tiden för anläggningsförrättningen. Likaså synes som regel tillräcklig anledning saknas att vägra ny prövning, när samtliga fastighetsägare är ense om att anläggningen bör läggas ned eller överhuvudtaget inte komma till utförande, i synnerhet om anläggningsbeslutet grundats på frivillig överenskommelse mellan dem. Hon bestrider att det föreligger ett klart behov av omprövning avseende X. Först och främst kan konstateras att Lantmäteriet har bedömt att endast 4 av de 44 deltagande fastigheterna har båtnad av åtgärden. Av det skälet bör någon omprövning ej ske. Om det fanns ett klart behov av att avvattna vägen, skulle fler fastigheter delta i kostnaderna för anläggningens utförande. För det fall domstolen anser att anläggningslagen är tillämplig, ska en egen GA bildas för de fastigheter som har båtnad av åtgärden. Inte heller föreligger några andra omständigheter som utgör ett klart behov av omprövning. Några fakta som låg till grund för förrättningen har inte bedömts felaktigt och eftersom majoriteten av deltagande fastigheter motsätter sig omprövningen, eller att ta del av kostnaderna för anläggningen, finns ej förutsättningar för omprövning.

Gemensamt behov och båtnad av åtgärden

Det måste enligt 1 § anläggningslagen finnas ett gemensamt behov för att få inrätta en gemensamhetsanläggning. Av ansökan till omprövning framgår med tydlighet att det är fastigheten A som har båtnad av anläggningen. Endast A har idag problem med att vatten inte rinner undan vid kraftiga regn. Hon har haft översvämning i sin källare under sommaren 2002. Varken innan eller efter detta tillfälle har hon haft problem av denna omfattning på sin fastighet. Vattnet infiltrerades och infiltreras i stället i hennes gräsmatta. Enligt rättspraxis är varje fastighetsägare skyldig att tåla naturligt ytvattenflöde från högre belägna fastigheter. Den som ändrar förhållandena på sin fastighet så att avrinningen blir större, snabbare och får annan riktning är skyldig att ersätta den skada den förändrade avrinningen medför. Efter att dagvattenanläggningen anlades av C och A

förändrades förhållandena. Avrinningen ökade till fastigheten B med översvämning om följd. Så snart förhållandena återställdes, genom att flödet i röret stryptes av med pet-flaska, tog vattnet återigen den väg den gjort tidigare över vägen och in på B: s gräsmatta och förhållandena blev desamma som innan dagvattenanläggningen anlades. Enligt 5 § anläggningslagen får en gemensamhetsanläggning inte inrättas för annan fastighet än sådan för vilken det är av väsentlig betydelse att ha del i anläggningen (jfr 6 kap. 1 § 2 st och 7 kap. 1 § 1 st fastighetsbildningslagen). Avgörande vid bedömningen av om tvångsanslutning får ske är om det föreligger ett påtagligt behov för fastigheten att ha tillgång till den nyttighet som avses med gemensamhetsanläggningen (se prop. 1973:160 s 151). Något sådant behov finns inte för någon annan fastighet än A, varför det saknas grund för omprövning. Motparten anger att de under åren 2002-2011 haft en kontinuitet av vattenflöden, som rinner in från C till deras fastighet och att de haft flera översvämningar de senaste åren. Uppgiften bestrids. Hon och hennes make är fast bosatta i Uleberg till skillnad från makarna N. Översvämningar har förekommit en till två gånger per år. Vid översvämningar blir vatten stående på Ns gräsmatta, vilket är naturligt eftersom denna del av tomten är den lägsta punkten. Vattnet sjunker undan efter några timmar. Vid synen kunde konstateras att A: s bostadshus är placerat på berg och att gäststugan likaså är högt placerad. Således utgör vattensamlingarna inte någon risk att husen på A skadas. Det enda problem som uppkommer är att det står vatten några timmar på A: s gräsmatta. De andra problem som uppkommer såsom att sophämtning försvåras samt att bil och båt inte kan transporteras ifrågasätts, eftersom vattnet sjunker undan snabbt. Det kan vidare konstateras att N har en parkering norr om bostadshuset. Sammanfattningsvis är de problem som finns av marginell betydelse. Vattensamlingarna skadar inte husen och sjunker undan efter några timmar. I tillägg till vad som tidigare anförts görs gällande att fördelarna med anläggningen inte överväger de kostnader och olägenheter som uppkommer. Kostnaden att utföra anläggningen är 290 000 kr. Därtill kommer lantmäterikostnaden.

Alternativa åtgärder

Lantmäteriet har i sitt beslut angett att gemensamhetsanläggningen ska kompletteras enligt teknisk utredning aktbilaga SK1 på sträckan 1a-2-3-4-5-6-7 enligt karta och beskrivning, aktbilaga KA och BE. Av aktbilaga BE framgår att förbättringarna ska börja vid befintlig spolbrunn omedelbart öster om A, p 1 a och från denna punkt verkställas vidare över punkt 2-7 med tillhörande kartor M2 och M3. Av aktbilaga SK1, BBK:s utredning, framgår att kostnaderna härför är ca 290 000 kr inklusive moms, avseende sträckan 3-4-5-6-7. L P, Terra-Limnogruppen AB, har fått i uppdrag att utreda vilka fastigheter som har båtnad av förrättningen samt alternativa lösningar. Han anger i sin utredning att en avledning av dagvattnet mot söder är den bästa lösningen, eftersom det huvudsakligen är dagvattnet från C som vållar problem och som bör avledas. Enligt BBK:s utredning från 2009-11-05 uppgår den momentana avrinningen från det aktuella området till ca 50 l/s (Område A till pkt 1). Av utredningen framgår vidare att kostnaden för avledning av dagvattnet åt söder, pumpanläggning inklusive automatik ledningsdragning och installation, torde uppgå till ca 250 000 kr inklusive moms. Därmed förändras också villkoret för en alternativ utformning av dagvattenhanteringen, eftersom det föreligger en sådan diskrepans mellan uppgifterna i Lantmäteriets utredning och de uppgifter som tagits fram i egen utredning. Hon gör i sista hand gällande att för det fall domstolen kommer fram till att det finns förutsättningar att ompröva gemensamhetsanläggningen ska den förläggas på sådant sätt att ändamålet med anläggningen vinnes med minsta intrång och olägenhet utan oskäligen kostnad, vilket är i enlighet med alternativ B. Domstolen ska i så fall återförvisa målet till lantmäteriet med föreskrift om att anläggningen ska utföras i enlighet med alternativ B.

När det gäller alternativ lösning har den utretts av L P på Terra- Limnogruppen. Han har utifrån beräknade flöden angett vilken kapacitet på pump som behövs samt kostnad för denna. Det framgår inte hur T P på BBK har kommit fram till att kostnad för pump uppgår till 500 000 kr, varför denna uppgift inte kan beaktas i målet. Hon gör gällande att lösningen, alternativ B, är tillfyllest. Området norr om A avvattnas som tidigare genom stenkistan i vägen och genom dagvattenledningen, vilket varken nu eller tidigare vållat några problem

för B. Således löser alternativ B endast A:s problem, vilket är naturligt eftersom det endast är denna fastighet som har problem. Hon bestrider att hon haft problem med översvämningar, förutom då hennes källare översvämmades 2001 i samband med att kupolbrunnen på C anlades. Mellan åren 1994-2007 ägde L B och P B, hennes dotter och svärson, fastigheten D. Under de år som de ägde fastigheten hade de inte några översvämningar. Ns gör gällande att A påförts omfattande vattenproblem som tidigare varit en gemensam angelägenhet. Av yttrande från C J framgår att situationen blivit bättre sedan kupolbrunnen anlades, vilket motsäger Ns uppgift om tillkommande vattenproblem. Även B och D:s ägare har bestritt att det finns ett gemensamt vattenproblem. L R, ägare av Sotenäs O, har inte uppmärksammat stora vattenmängder på Ns gräsmatta trots att han sedan 2005, när det regnat mycket, promenerat till A för att se omfattningen av de påstådda problemen. Hon kan själv bekräfta att det inte samlas lika mycket vatten mellan tomterna som innan kupolbrunnen anlades även sedan flödet strypts något. Som tidigare angivits är de problem som finns idag på A av marginell betydelse och eftersom vattnet inte skadar några byggnader kan problemet lösas genom att man vid behov anbringar en pump som leder bort vattnet söderut. Kostnaden är marginell. För det fall man önskar en mer permanent lösning, hänvisas till L Ps förslag. Det bestrids att fastigheten A:s marknadsvärde överhuvudtaget påverkas av vattenansamlingarna, eftersom vattnet inte skadar byggnaderna och sjunker undan efter några timmar.

Förrättningskostnaden

Eftersom hennes fastighet inte har båtnad av åtgärden och därför inte ska delta i anläggningen, ska hon befrias från att betala någon del av kostnaderna vid lantmäteriförrättningen.

N J, C J, F L och K W (C har yrkat att Lantmäteriets beslut upphävs. De har som grund för sitt yrkande anfört bland annat följande: Även om det var ägaren till C som – under tvång – ansökte om bildandet av gemensamhetsanläggningen, har de själva inte haft

något problem med vatten under de senaste 40 åren. Det står vatten under huset vid kraftiga regn – ”skyfall” med uppemot 40 mm eller mer per dygn – men huset är byggt för detta. Detta är något som de accepterar. Kommunen förstörde dock vägen i samband med att den lade fina sandmassor i vägkroppen, som inte sväljer något vatten. Kostnaderna för de beslutade åtgärderna står på intet sätt i proportion till problemets omfattning. Att lägga ner hundratusentals kronor för att vid skyfall torrlägga en gräsmatta som är anlagd på en plats där regnvatten alltid samlats vid extremt väder är helt orimligt. De åtgärder som sedan tidigare gjorts skulle kunna kompletteras/förnyas till en avsevärt lägre kostnad men med avsedd verkan. Vad gäller kupolbrunnens inverkan är det fysiskt och praktiskt omöjligt att vattenflöden från denna skulle rinna in på Ns fastighet, eftersom kupolbrunnens utflöde går i ett rör under A och mynnar ut i diket utanför B. Det är orimligt att genomföra ett projekt om 1,6 miljoner kronor för att lösa ett problem som inte finns. Samtliga fastigheter drabbas av stående vatten vid kraftigt regn men vattnet försvinner snabbt. Gräsmattan på A har inte tidigare varit gräsbelagd. Under hans uppväxt kallades det området för ”träsket”.

E W och R W (N) har yrkat att Lantmäteriets beslut upphävs. De har som grund för sitt yrkande anfört bland annat följande: Kravet att utförandet av dagvattenanläggningen ska verkställas av samfällighetsföreningen är orimligt och saknar verklighetsanknytning. Det saknas huvudansvarig för projektet samt ritningar m.m. som krävs för tillstånd och anbudsförfarande. Ingen i föreningen har behörighet eller kompetens för att utföra de sprängningsarbeten som krävs. Härtill kommer att det saknas garantier för att slutresultatet blir det som önskas eller att de som är ansvariga för hela upplägget har intresse av att betala för det. Det kan inte heller accepteras att samfällighetsföreningen omedelbart ska överta drift- och underhållskostnaderna; det måste dröja åtminstone 3 år. Den valda lösningen kan ifrågasättas. Den tekniskt sakkunnige som anlits av Lantmäteriet har inte tittat på olika lösningar och vägt dessa mot varandra. De har själva föreslagit en lösning med en eller flera dränkbara pumpar, som kan användas av A de få gånger det är skyfall. Kostnaden för denna lösning är en bråkdel av den nu beslutade.

A F och D F (D) har tillstyrkt bifall till överklagandena och därvid anfört bland annat följande: Det är orimligt att de ska belastas ekonomiskt på grund av att Ns vill dränera vatten från sin fastighet så att de ska slippa oroa sig över vädret och vilka kläder och skodon de ska välja när det regnar kraftigt. De vill inte betala hundratusentals kronor för dräneringen och motsätter sig även att behöva betala förräntningskostnader om 44 786 kr för något som endast familjen N har nytta av. Det finns inga materiella skador på byggnaderna på A; inte ens gräsmattan har permanenta skador. De har själva aldrig haft problem med dagvatten på sin fastighet; vattnet infiltreras naturligt ner i gräset och rinner inte ner under huset. Detta konstaterades i samband med renovering av deras hus.

B H (U) har medgett det som yrkas i målet.

E B och R B (V) har tillstyrkt bifall till överklagandena. De har därvid anfört bland annat följande: Det är ett helt orimligt krav att det aldrig ska få lagras något vatten på gräsmattan på en fritidsfastighet ens vart tionde år. Vart tionde år kan det samlas upp till 40 m³ vatten på A:s gräsmatta. En pump för någon eller några tusen kronor skulle transportera bort denna vattenmängd på drygt två timmar. En lösning med pump skulle vara tillfredsställande. Samfällighetsföreningen ska inte ha del i ansvaret för att lösa dagvattenproblemet utan det är de som berörs som ska vara uppdragsgivare åt den som ska utföra arbetet. Risker är annars att åtgärderna blir onödigt dyra.

E I och P I (Y) har i yttrande anfört bland annat följande: Lantmäteriet bör betala tillbaka den stora summa pengar som debiterats de fyra fastighetsägarna på grund av alla brister i handläggningen. De berörda fastighetsägarna bör lösa detta sinsemellan, t.ex. genom inköp av pumpar. Kommer man inte överens om en sådan enkel lösning, får antingen majoritetsbeslut gälla eller den trilskande betala hela kalaset.

K E och L E (T) har i yttrande anfört bland annat följande: De instämmer i att den föreslagna åtgärden med en stor och dyrbar avvattningsanläggning inte står i någon rimlig proportion till problemets omfattning. Dagvatten kommer uppifrån naturområdet ned på alla tomter som ligger nedanför bergsidan. Vid all normal nederbörd infiltreras regnvatten i marken och avleds genom befintliga diken och rör. Vid extrem nederbörd – med flera års mellanrum – kan vatten bli stående på låglänta delar av tomterna något dygn innan avrinningen hinner ikapp. Detta gäller även på S, J och T, som dock accepterat detta som ett naturligt fenomen. Byggnaderna på C och A står på plintar och har inga utrymmen under marknivån. En tillfällig vattenansamling på tomten ställer inte till med någon bestående skada, men kan upplevas som en olägenhet. Det finns inget behov av en automatiserad eller självdränerande anläggning, eftersom olägenheten enbart föreligger när fritidshusen är bebodda. Om man inte anser sig kunna i vänta den spontana dräneringen, bör en enklare lösning med dränkbara läns-pumpar och slang vara tillräcklig.

K B, P B, H R a H och K L (Z) har tillstyrkt bifall till överklagandena och anfört bland annat följande: Den föreslagna åtgärden med en stor och dyrbar avvattningsanläggning står inte i någon rimlig proportion till problemets omfattning. Varje fastighetsägare har skyldighet att ta hand om sitt eget dagvatten och därmed ansvara för de avrinningslösningar som behövs. De berörda fastighetsägarna bör få möjlighet att välja ett billigare alternativ än det av Lantmäteriet beslutade. Ärendet har genom ursprungligen kommunens och senare Lantmäteriets brister i hanteringen tillåtits växa sig mycket stort. Det har kostat tid och pengar för myndigheter och enskilda. Samtliga fastighetsägare har t.ex. vid ett tillfälle tvingats betala Lantmäteriets förrätningskostnader i frågan som endast berör fastigheterna C, A och B. De pengarna borde rätteligen återbetalas till övriga fastighetsägare.

L H, J H och M N (F) har i yttrande anfört bland annat följande: Den fastighet som har problem med dagvatten ska lösa

detta på egen hand. Den naturliga vägen att föra bort dagvatten från den fastighet det berör, A, är att gå söderut ner mot havet. Det finns ingen geologisk utredning vad gäller sprängning mellan fastigheterna F och E. Lantmäteriet har inte beaktat deras framförda oro vad gäller de skador som skulle kunna bli följden av en sprängning utanför deras fastighet.

S E, K E (L) och L D (M) har instämt i de yrkanden och argument som framförts av E och R W.

G F och G F (J) har i yttrande anfört bland annat följande: De har inget att invända mot att kostnaderna hänförs till fastigheterna B, C, A och D och har heller ingen erinran mot kostnadsfördelningen eller att det hela löses på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Däremot bör samfällighetsföreningen hållas utanför.

B A (H) och C A (I) har i yttrande anfört bland annat följande: De instämmer i att upphandling och verkställande av anläggningsåtgärden gällande dagvatten bör verkställas av berörd/berörda fastigheter. Markägaren har inte tillfrågats eller godkänt något av de markarbeten som har utförts av ägarna till aktuella fastigheter. Avrinningen och möjligheten för dagvatten att infiltrera har minskat avsevärt sedan den ursprungliga byggnadsplanen fastställdes. Byggnader har tillkommit och byggts till, parkeringar har anlagts och diken har lagts igen och kulverterats.

C H och S H (P) har i yttrande anfört bland annat följande: De har inget att invända mot att endast de fyra fastigheter som har nytta av markavvattningsåtgärderna ska dela på kostnaderna för utförandet, om det är nödvändigt att utföra så avancerade åtgärder som föreslagits. Däremot motsätter de sig kraftfullt att övriga fastigheter inom X ska bli ålagda att utföra och bekosta driften av en sådan anläggning. Det är inte rimligt att fastigheter som inte har någon nytta av markavvattning ska tvingas utföra och bekosta drift av en

anläggning som krävs för att man valt att bygga på platser direkt nedanför ett berg. Den typen av problematik tar man sig an vid köpet av en fastighet. Hela området är beläget nedanför berg på alla sidor. Om alla fastigheter ska bekosta markavvattning för enskilda, kan man räkna med att det kommer in åtskilligt fler yrkanden om detta; deras egen fastighet är ett exempel. Det blir en orimlig spiral och är troligen orsaken till att markavvattning inte omfattas av anläggningslagen.

L R (O) har tillstyrkt bifall till överklagandena och anfört bland annat följande: Det har sedan 1963 aldrig varit några problem med vägen på grund av regnvatten. Det finns inget som skyddar vid kraftiga skyfall som det 2007. Den beslutade åtgärden innebär orimliga kostnader för alla och står inte heller i proportion till det fåtal besök makarna N gör på sin fastighet. Under vecka 52 år 2013 kom 75 mm regn, bl.a. 45 mm på julafton. På juldagen fanns inget synligt vatten på A. Vecka 15 2014 kom det mycket regn. Inte heller då fanns det något synligt vatten på A. Han har inte sett några vattensamlingar hos N under de senaste 10 åren trots att han är åretruntboende. Under år 2007 var han inte där. Vägen drabbas inte av några problem på grund av vatten.

M Å (R) uppger att hon skött trädgården och klippt gräset på A under de senaste tre åren men att hon aldrig sett några vattensamlingar på fastigheten.

Strandhamn-Östorns samfällighetsförening, genom dess ordförande K G, har i yttrande anfört bland annat följande: Upphandling och verkställande av fastighetsägares avrinningslösningar för dagvatten ligger utanför föreningens ansvar och uppgifter. Den föreslagna åtgärden med en stor och dyrbar avvattningsanläggning står inte heller i någon rimlig proportion till problemets omfattning. Vägen har aldrig översvämmats annat än möjligen vid något kraftigt skyfall. X kan därför inte sägas ha något problem med vatten överhuvudtaget.

E N har bestritt bifall till överklagandena och hemställt att lantmäteriets beslut ska fastställas. Hon har yrkat ersättning för rättegångskostnad med tillhoppa 314 347 kronor för målen vid mark- och miljödomstolen och 172 365 kronor för målet vid Mark- och miljööverdomstolen. Som grund för sin talan har hon anfört bl.a. följande.

Omprövning

Anledningen till att X bildades var att C besvärades av ovan ifrån kommande dagvatten, vilket indirekt drabbade framförallt grannfastigheterna B, A och D. Detta skulle lösas genom att med hjälp av anläggningslagen inrätta befintliga vägar jämte erforderliga diken och dagvattenledningar som en gemensamhetsanläggning. Genom hovrättens återförvisning av en del av den aktuella frågeställningen har frågan inte ännu lösts. Genom att den återförvisade förrättningen sedermera ställdes in på grund av en återtagen ansökan 2007, har ändrade förhållanden inträtt och ett klart behov av omprövning föreligger.

I sak

Som framgår av de skrivelser som inkommit i målet besväras detta av en genomgående missuppfattning. Det tycks som om de flesta utom ägarna till A numera vill göra gällande att problemet är A:s egna dagvatten, som man själv har skyldighet att ta hand om, eller att det är åtgärder som C och A tillsammans vidtagit som orsakat A:s dagvattenproblem. Så är inte fallet. A har inget eget dagvatten som orsakar problem och har inte varit med om att vidtaga åtgärder genom vilka problemen uppkommit. Det dagvatten som fastighetsägarna gemensamt behöver ta om hand kommer från högre terräng och rinner längs de naturliga vattenvägarna i fallriktningen, mot havet. Vattnets väg kan i viss mån styras genom diken, ledningar etc. Inom det stora grönområdet väster om och ovanför de berörda fastigheterna finns två avrinningsstråk för dagvatten. Inget av dessa går naturligen över A utan ett går över C och ett över allmänningen norr om A. Det finns naturligtvis fler avrinningsstråk väster om de aktuella fastigheterna, men inget

berör A. Deras fastighet tvingas således ta emot vatten från framförallt C. Det är ingen ny företeelse. Emellertid har det inte från början, sedan fastigheterna bildades och bebyggdes på 1960-talet, förorsakat problem eftersom vattnet kunde rinna vidare österut, först via ett cirka 20 meter långt öppet dike längs västra gränsen för D och B och därefter i ett cirka 20 meter långt krondike alldeles norr om B, och slutligen vidare österut i rörförbindelse mot havet på sätt som framgår av lantmäterimyndighetens beslut med tillhörande tekniska utredning. Den grundläggande orsaken till dagvattenproblem för framförallt B, C, A och D är att de öppna diken som tidigare funnits successivt sedan början av 1990-talet, bortsett från en mindre sträcka väster om B, lagts igen. Det har skett i samband med byggnationer, anläggande av infartsvägar mm. Ledningar som har lagts ner i samband med dessa igenläggningar har vidare varit för klen dimensionerade för att kunna ta hand om den mängd vatten som alltid runnit denna väg. Genom igenläggning av öppna diken med för klen dimensionerade rör i botten har vattnet därför inte haft sitt naturliga flöde förbi D och B och vidare ner mot havet. Vattnet har istället orsakat översvämning på såväl B och D som A vid olika tidpunkter. För att undvika vidare problem på framförallt B, men även D, sattes mot deras vilja förminskningsrör och även petflaskor i det avrinningsrör som når kvarvarande del av det öppna diket väster om B för att minska vattenflödet mot D och B. Följden av dessa åtgärder blev bl.a. att vatten från de båda avrinningsstråken som når C rann i större utsträckning än tidigare vidare ovan mark och blev stående på den lägre belägna fastigheten A. Den ledning som med kommunens hjälp år 2000 dragits från C över A och vidare mot kvarvarande del av öppet dike väster om B är inte primärt orsak till problemen, som görs gällande från I S och Terra-Limno Gruppen AB. Denna ledning är för övrigt endast 110 mm, inte 160 mm som påstås. Dagvattenledning på A har funnits även tidigare, men förlorade sin funktion i samband med att det öppna diket i början av 1990-talet lades igen helt utanför D och delvis utanför B. Ledningen från år 2000 har således inte och är inte heller den primära orsaken till att vattnet rinner in på B och D. Den primära orsaken till detta är, som

sagts, att vattnets vidare flöde österut har stoppats och minskats av åtgärder som gjorts i tidigare fungerande öppna diken. Att ägarna till nämnda fastigheter därför säger sig nu inte ha problem beror på, förutom av taktiska skäl, att problemet genom egenmäktiga åtgärder i stor utsträckning koncentrerats till A.

Åtgärd

Lantmäterimyndigheten och dess tekniskt sakkunnige, T P, BBK Teknik och miljökonsulter, har funnit att orsaken till problemen är just igenlagda öppna diken och över huvud taget "mycket underdimensionerad dagvattenanläggning". Föreslagen åtgärd är att återställa avrinningsmöjligheterna österut genom att återställa funktionen av de tidigare öppna diken och även se till att dagvattnet på ett säkert sätt förs vidare ner till havet. Det ska då också påpekas att dessa åtgärder behövs även för att berörd del av Strandhamnsvägen, som ingår i X, ska få tillräcklig avvattning och inte längre skadas av dagvatten som då och då flödar över vägen. De har för egen del anlitat B K, Nygårdens Mark- och VA-Teknik, för utredning av såväl orsak som lämplig åtgärd. Den alternativa lösning med dragning av ledning söderut, som framförs av I S och Terra-Limno Gruppen, är sammantaget en sämre lösning än den lantmäterimyndigheten beslutat om. Den sistnämnda är en självfallslösning, vilket av flera olika skäl alltid är att föredra framför underhåll, larmanordning, avledningsmöjligheter vid pumpstopp eller elavbrott mm. En pump har en livslängd om ca 15 år, medan ledningar beräknas hålla minst 50 år. Varken kostnader för drift och underhåll, eller att sprängningsarbeten krävs även för dragning söderut, har beaktats och beräknats i Terra-Limno Gruppens förslag. Detta förslag innebär för övrigt att man tar hand om endast 25 % av det "dimensionerande" vattenflödet vid den s.k. intagsbrunnen på C. Dagvattenproblemet skulle därmed endast delvis bli löst. En betydligt större och dyrare pump än den som Terra-Limno Gruppen räknat med skulle alltså krävas (både T P, BBK Teknik och miljökonsulter, och B K, Nygårdens Markoch VA-teknik, har uttalat att en stor pumpstation skulle krävas). Den föreslagna alternativa lösningen med pumpstation är således sannolikt varken billigare eller mer praktisk, utan istället en klart sämre lösning än den som

lantmäterimyndigheten beslutat om. Att problemet skulle vara så enkelt och obetydligt att det skulle låta sig lösas genom en billig länsypump, som påstås av vissa fastighetsägare, är inte korrekt. Vore det så, skulle det utan tvekan ha konstaterats av någon av de i vart fall tre av varandra oberoende sakkunniga som nu gjort bedömning i ärendet och naturligtvis även av lantmätare i någon av de båda prövningar i saken som hittills förekommit.

Problemet är inte av den försumbara karaktär som gjorts gällande av åtskilliga sakägare. Det framgår redan av lantmäterimyndighetens beslut och den sakkunniges utredning där, att "Det framstår med all tydlighet att den befintliga dagvattenanläggningen inom området till alla delar är mycket underdimensionerad". Detta har av lantmätare T W i beslutet lett till uppfattningen att det "med övertygande tydlighet konstaterats att befintlig dagvattenanläggning inom berört område är mycket underdimensionerad för att klara bortförande av dagvatten på ett sätt som motsvarar idag gällande normer". Eftersom risken för översvämning är återkommande, bedöms båtnadsvillkoret "med säkerhet vara uppfyllt".

Vad gäller regnmängderna i närområdet har dessa varierat under aktuella år, men någon minskande trend kan inte ses. De har under åren 2008-2011 liksom under 2002-2007 haft en kontinuitet av vattenflöden, som rinner in från fastigheten C: s kupolbrunn till deras fastighet A. De senaste åren har de exempelvis haft fyra översvämningar under en treveckorsperiod i juli/augusti 2009 och två översvämningar i augusti 2010, fullt jämförbara med vad som framgår av bildmaterial från 2007, som gavs in tillsammans med ansökan. Samtidigt rann vatten över vägen från grönområde norr om A. Därutöver har de vattensamlingar som bildas och täcker tomtens södra del när vattnet i kupolbrunnen stiger mer måttligt. Såväl vattensamlingar som översvämningar inskränker naturligtvis på möjligheterna att använda fastigheten och tomten till det de är avsedda för. Förbindelsen mellan huvudbyggnad och förråd/friggebod bryts vid översvämning, sophämtning försvåras eller omöjliggörs, bil och båt kan inte transporteras in och ut eller parkeras etc. Förhållandena innebär en ständig oro över vädret, de åtgärder som måste vidtas i form av att plocka undan sådant som kan bli förstört, ha lämpliga plagg och skodon lätt tillgängliga vid tomtgränsen, svårigheter

att planera besök, sjösättning av båt mm. Problemet är tillräckligt stort och ska inte behöva tålas, i synnerhet som det är något som inte tidigare besvärat fastigheten och inte beror på deras egna åtgärder eller består av problem med avrinning av det egna vattnet. När det gäller påståendet om att fastigheterna B och D inte har eller har haft några problem med vatten kan man i så fall ifrågasätta behovet av att sätta igen rör med förminskningsrör och pet-flaskor eller sätta en träplanka framför en vägtrumma. D har inget eget dagvattenavlopp och är därför helt beroende av fungerande diken för att inte få mer vatten på sin fastighet än vad den kan avvattna utan sådant avlopp. Den vägtrumma som vid synen konstaterades vara igensatt är belägen norr om A och anbringad av kommunen just 2002 och avvattnar grönområde rakt in mot B, något som inte har med A att göra. Den anbringade plankan sätter nu vägtrumman ur funktion. Denna avrinning har med vägen och dess bestånd och hållfasthet att göra, förutom att vattnet rinner i riktning mot B. Orsaken till översvämning på B 2002 kan därmed ha med vägtrumman att göra och vara orsaken till igensättning. När det gäller det alternativa förslaget till lösning med pump och avledning söderut kan påpekas, att det har bedömts som orealistiskt av lantmäterimyndighetens sakkunnige T P av kostnadsskäl eftersom det endast löser en del av den avrinning som behöver tas om hand, vilket framgår av minnesanteckningar från samtal mellan honom och T W den 6 december 2010. Samma uppfattning framgår av B K utlåtande den 12 augusti 2011, nämligen att endast en del av vattenflödet tas om hand samtidigt som lösningen är dyr och kräver

kostsamt och omfattande underhåll. Det dagvatten som kommer från grönområdet och når vägområdet strax norr om A blir inte omhändertaget vid val av denna lösning. Hotet om översvämning på B skulle därmed finnas kvar.

Lösningen kan ju inte gärna vara att behålla den plankbit som för närvarande täpper till vägtrummans ingång. Samfällighetsföreningen har gjort gällande att man inte har kompetens att upphandla eller ombesörja de åtgärder som krävs för att genomföra Lantmäterimyndighetens beslut. Detta är helt normal verksamhet för sådana föreningar. Man kan också för ändamålet anlita expert för att upprätta förfrågningsunderlag och granska offerter, exempelvis lantmäterimyndighetens sakkunnige T P, som redan är insatt i ärendet. Slutligen är det deras

uppfattning att de kostnader som uppkommer i anledning av utförande av anläggningen ska fördelas mellan de fyra fastigheter som är närmast berörda, även i vad avser projektering, upphandling och övrigt utförande. Såvitt framgår av propositionen (1973:160) till Anläggningslagens 15 § innefattas i utförande "alla kostnader som är förenade med företaget". Utfallet i målet torde därför vara av mindre intresse för övriga sakägare, i vart fall vad gäller den ekonomiska sidan av saken. Driften av det tänkta utförandet med självfall i Lantmäterimyndighetens förslag innebär försumbara kostnader.

Bakgrunden till C Ss ansökan är inte den som C J uppger. Detta kränkande påstående tillbakavisas. Situationen var sådan, att ägarna till B och D hade översvämningar – i synnerhet år 2002 - och utövade bland annat påtryckningar på ägarna till C att göra något. Redan 2002 sattes muffar och pet-flaskor i rören för att strypa vattenflödet och förbättra situationen för D och B. Det förvärrade naturligtvis istället problemet för dem på A. Såväl de själva som C J hade därefter kontakt med kommunen för att försöka lösa situationen. Kommunen var dock inte villig att delta i en lösning avseende den fortsatta dagvattenavrinningen, vilket gjorde att C nödgades ansöka om lantmäteriförrättning för att lösa problemet mer permanent för såväl sig själv som B, D och A. När kallelse kom till lantmäterisammanträdet i juni 2003, var det emellertid en överraskning för dem och inte något som de initierat. Det råder ingen tvekan om att fastigheten A har påförts omfattande vattenproblem som tidigare varit en gemensam angelägenhet, och det är tydligen meningen att de ska nöja sig med det och dessutom ensamma utstå angrepp från den som finner det lämpligt. Det förtjänar också att ånyo påpekas, att vägtrumman belägen norr om A, anbringad av kommunen, vars ingång täppts till med en plankbit och sand, har haft som syfte att avvattna grönområdet intill och säkerställa vägens bestånd och hållfasthet. Att den har satts ur funktion måste bero på att B har haft problem även med vatten som rinner därifrån och in på den egna fastigheten, och även in på D, när det öppna diket fyllts till brädden. Även denna fråga behöver lösas, vilket sker med den av lantmäterimyndigheten beslutade åtgärden.

Samfällighetsföreningens ordförande K G förringar genom sina

uttalanden behovet av vägavvattning. Kommunens avsikt när man anlade vägtrumman var naturligtvis att skydda vägen mot skador på grund av de ansevära vattenmängderna som kommer från det stora grönområdet i väster. Det ska särskilt påpekas att betydande vattenflöden från grönområdet når vägområdet inte bara vid enstaka kraftiga skyfall utan även vid måttligt regnande, vilket gör att vägen på detta ställe enligt deras iakttagelser ofta översvämmas så länge vägtrumman är satt ur funktion. C J har angivit att det borde räcka att ta upp och förbättra befintliga diken. Det är ju i princip det som lantmäteriets och BBK:s förslag går ut på, med tillägg att bygga en ledning med uppgift att föra dagvattnet vidare ut i havet. Det beslut som lantmäteriet har fattat löser dagvattenfrågan för hela området för all framtid, enligt BBK:s T P, medan om man försöker lösa det på enklare sätt, kommer problemen förr eller senare att uppstå igen. Kostnaden är beräknad med god marginal. Vad gäller frågan om den "fysiska och praktiska" omöjligheten av att fastigheten A har inträngande vatten från C och dess kupolbrunn kan ånyo konstateras, att för det fall vattnets fortsatta utlopp inte hade hindrats i diket utanför B, hade avvattningen och kupolbrunnen haft en möjlighet att fungera, vilket den nu inte gör. Kupolbrunnens syfte att samla upp vatten från avrinningsstråket ovanför och leda det vidare är ju hindrat av att utflödet till det öppna diket väster om B är strypt och att det rör som avvattnar det öppna diket har en alldeles för liten dimension. Följaktligen får flödet om ca 50 liter i sekunden tas emot av den lägre belägna fastigheten A där det blir stående tills det får möjlighet att infiltreras. I anledning av uppgiften i Ingela Sandvings yttrande att kommunen förstört en "stenkista" som haft till syfte att avvattna ett område nordväst om B, tillbakavisas det på det sätt som det där framställs. Det som åsyftas i skrivelsen är en stentrumma, inte stenkista. Denna trumma hade inte till uppgift att avleda vatten från det avrinningstråk som ligger närmast norr om A utan från ett annat nordligare avrinningstråk med ett flöde på ca 80 liter i sekunden. Stentrumman anslöt öster om vägen till ett s.k. krondike norr om B som också lagts igen, vilket framgick vid synen. Igenläggning av befintliga diken kring aktuella fastigheter påbörjades i större omfattning i mitten av 1990-talet och är det som har orsakat nuvarande problem. Den vägtrumma som kommunen anbringade

syftade till att avleda vattnet från avrinningsstråket just norr om A, eftersom det behövdes. Enligt dagvattenutredningen rinner ca 10 liter per sekund där. Vägtrumman är nu igensatt med en planka i dess västra ände, varför vattnet istället rinner över vägen och ner i diket. Åtgärden att sätta igen vägtrumman har naturligtvis tillfälligt minskat dagvattenproblemet för B och D, men samtidigt medfört att vägen tar skada med bland annat ökade underhållskostnader som följd. Om man menade att det inte fanns något behov av vägtrumman utan att problemet var "löst" genom att kommunen la ut makadam, kan man ju undra vad det funnits för anledning att sätta igen trumman. Vad gäller besvär med översvämningar på B och D kan endast konstateras, att uppgifterna går isär. Det finns en anledning till att ledningarna sätts igen. Sommaren 2002 påpekade I S särskilt för ägarna till A att de och C var skuld till att hennes dotter på D hade haft översvämning under sitt hus. Beträffande D var fastigheten före 1994/95 skyddad av ett djupt dike på den västra sidan mot vägen. Detta dike fylldes igen och fastigheten D står därefter helt öppen för översvämningar, som den också enligt ovan har drabbats av. De yrkar ersättning för sina kostnader i målet. De är svarande i målet och har ett stort antal fastigheter på andra sidan, med i viss mån divergerande argumentation att förhålla sig till. Det har funnits behov av såväl juridiskt som tekniskt biträde, ävensom utredningar i sakfrågor. En prövning enligt 5 och 6 § anläggningslagen ska, eftersom det är fråga om omprövning, inte avse de nu ansökta åtgärderna isolerade, utan hela den anläggning som är föremål för omprövning. Gemensamhetsanläggningen ska prövas i sin helhet, d.v.s. med vägen, dikena och vattenledningarna m.m. Om det inte fanns ett väsentligt behov för anläggningen så skulle anläggningen inte ha inrättats överhuvudtaget. Båtnaden för den aktuella omprövningen behöver inte vara större än båtnaden vid inrättandet av den befintliga anläggningen.

DOMSKÄL

Sedan det genom Mark- och miljööverdomstolens dom 2013-11-13 (mål nr F 514-13) avgjorts att anläggningslagen är tillämplig, ska mark- och miljödomstolen nu ta

ställning till dels om det föreligger skäl för omprövning och, om så befinns vara fallet, dels om ansökan uppfyller kraven i 5-11 §§ anläggningslagen (AL).

Föreligger skäl för omprövning?

Förutsättningarna för omprövning behandlas i 35 § första stycket AL, som har följande lydelse: *Inträder, sedan fråga som behandlats vid förrättning enligt denna lag slutligt avgjorts, ändrade förhållanden som väsentligt inverkar på frågan, kan denna prövas vid ny förrättning. Även utan att sådana förhållanden inträtt, får ny prövning äga rum, om i det tidigare avgörandet föreskrivits att frågan får omprövas efter viss tid och denna tid utgått eller om i annat fall ett klart behov av omprövning framkommit.*

Den fråga som nu är föremål för prövning är dagvattenavledning från fastigheterna B, C, A och D. Genom att Hovrätten för Västra Sverige undanröjde lantmäteribeslutet och återförvisade målet i denna del till myndigheten, och då ansökan därefter återkallades, har denna fråga inte slutligt avgjorts vid förrättning enligt AL. 35 § AL bör därför inte innebära hinder mot att sakpröva förutsättningarna för inrättande av en gemensamhetsanläggning. En annan fråga är om en sådan sakprövning bör ske såsom omprövning av gemensamhetsanläggningen X eller som fråga om inrättande av en ny, från X självständig, gemensamhetsanläggning. Då den nu ansökta dagvattenavledningsanläggningen och väganläggningen – om än i mycket begränsad utsträckning – skulle komma att beröra samma väganläggning, framstår det som mest ändamålsenligt att låta dagvattenavledningsanläggningen prövas som en sektion till X, vilket innebär att prövningen ska ske som en omprövning av X.

Väsentlighets- och båtnadsvillkoren

Som E N anført ska prövningen av väsentlighetsvillkoret (5 § AL), båtnadsvillkoret (6 § AL) och opinionsvillkoret (7 § AL) vid omprövning i normalfallet utgå från att den tidigare prövade anläggningen inte har prövats. I nu aktuellt fall – där den ursprungliga anläggningen är väg och där det som utgör själva

omprövningen är en helt annan nyttighet som på sin höjd har marginell betydelse för vägen – skulle en väsentlighets- och båtnadsprövning i förhållande enbart till väganläggningen, eller till väg- och dagvattenavledningsanläggningen som en helhet, där ju nyttan av vägen torde inta en helt dominerande ställning, innebära att fastigheterna B, C, A och D skulle kunna anslutas till dagvattenavledningsanläggningen oavsett den är av väsentlig betydelse för respektive fastighet och oavsett anläggningen innebär någon båtnad för fastigheten. De skyddsregler som lagstiftaren inrättat för de enskilda fastigheterna skulle då sättas åt sidan. En sådan tillämpning av tvångsvillkoren framstår enligt domstolens mening som högst tveksam. För bifall till ansökan bör istället krävas att den nyttighet som nu är föremål för prövning – dagvattenavledningsanläggningen – självständigt är av väsentlig betydelse och innebär båtnad för var och en av de fastigheter som ska ingå i anläggningen.

Det vatten som tränger in på A kommer i ett naturligt vattenstråk från ovanförliggande naturområde ner på C och in på A. Parterna har redogjort för vilka åtgärder som gjorts genom åren för att komma tillrätta med vattenproblemen och hur detta har påverkat fastigheterna. Så som domstolen uppfattar förhållandena utgör A vid kraftigt regn i kombination med kraftiga flöden ett slags naturligt magasin där vattnet uppehåller sig. Därigenom fördröjs vattenflödet, vilket innebär att vattenpåverkan på B, C och D, om inga åtgärder vidtas, blir förhållandevis små. Ökade problem för B uppkom när kupolbrunnen med anslutande ledning anlades på C. När detta flöde hämmades upphörde problemen för B.

Det vatten som uppehåller sig på A, och möjligen C, till följd av fastigheternas läge och naturliga förhållanden är en fråga som enbart berör dessa fastigheter och som – i den mån vattnet måste avledas – får avledas med beaktande av att nedströms liggande fastigheter inte drabbas av större skador eller olägenheter än om de naturliga förhållandena fick bestå. Den utförda åtgärden att anlägga kupolbrunn på C med ledning och att släppa vattnet i en punkt mot B och D, utan att förvissa sig om att vattnet tas omhand och leds vidare

utan skada eller olägenhet för nedströmsliggande fastigheter, kan inte anses godtagbar. Utgångspunkten för en bedömning av väsentlig nytta och båtnad av anläggningen bör därför bedömas med bortseende från denna anläggning.

Bedömningen av om det är av väsentlig betydelse för fastigheterna att ha del i anläggningen syftar till nyttigheter som i princip är nödvändiga för fastigheten. Väsentlighetskriteriet kan därför inte anses uppfyllt om en fastighet är fullt brukbar för sitt ändamål även utan den ifrågavarande anläggningen. En dagvatten-avledningsanläggning kan enligt domstolens mening anses vara av väsentlig betydelse för en fastighet om byggnader eller andra anläggningar riskerar att skadas, men också om t.ex. trädgårdsytor får högt stående vatten i en utsträckning som inte är godtagbar. Beträffande fastigheterna B, C och D har det inte framkommit att några byggnader eller anläggningar utsatts för skaderisker. För B och D har det inte heller – med beaktande av vad som anförs i föregående stycke ovan - framkommit att vattenförhållandena ger upphov till något högt stående vatten. Domstolen bedömer därför att anläggningen inte är av någon väsentlig betydelse för dessa fastigheter. När det gäller C torde delar av fastigheten emellanåt – vid mera extrema regnperioder – kunna drabbas av högt stående vatten och översvämning. Detta är emellertid sällanförekommande och begränsat till tomtens nordvästra del och kan inte antas ha någon påtaglig betydelse för fastighetens användning. Domstolen bedömer därför att anläggningen inte är av väsentlig betydelse för C. Med denna bedömning beträffande väsentlighetsvillkoret ligger det närmast i sakens natur, med tanke på kostnaden för dagvattenavledningsanläggningen utförande, att en anslutning till den ansökta gemensamhetsanläggningen inte skulle innebära någon båtnad för B, C eller D. För A har framkommit att vattenförhållandena orsakat översvämning i bostadshusets källare och det torde vara av väsentlig betydelse att få till stånd en lösning på vattenproblemen. Detta kan emellertid inte ske genom inrättande av gemensamhetsanläggning utan måste lösas på annat sätt.

Sammanfattningsvis konstaterar mark- och miljödomstolen att det föreligger hinder enligt 5 och 6 §§ AL mot den ansökta kompletteringen av gemensamhets-

anläggningen och att lantmäteriets beslut ska undanröjas och förrättningen ställas in.

Vid denna utgång ska sökanden, E N, enligt huvudregeln (29 § 4 st AL jfrd med 2 kap. 6 § 2 st fastighetsbildningslagen) betala hela förrättningskostnaden. Det föreligger inte skäl för annan fördelning.

E N är att anse som tappande part och ska svara för motparternas rättegångskostnader. Yrkat belopp är att anse som skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV427)

Överklagande senast den 24 juli 2014.

Ove Järholm

Gunnar Bergström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ove Järholm, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Bergström. Föredragande har varit beredningsjuristen Johan Erlandsson.